

FILM

1895. - prvi filmovi «Izlazak radnika iz tvornice» i «Dolazak vlaka na stanicu» - **AUGUST I LOUIS LUMIERE** - igrani film «Poliveni poljevač»

1927. - **prvi zvučni film** - «Pjevač jazza», glumi pjevač i glazbenik Al Jolson

1935. - **prvi film u boji** - tada počinje komercijalno uspješna upotreba boje na filmu

- ipak sve do kraja 2. svj. rata još uvijek dominantna crno-bijela produkcija

OSNOVNI FILMSKI POJMOVI:

MONTAŽA - povezivanje kadrova u veće izlagačke cjeline (najčešće montažnim rezovima, pretapanjem ili otamnjenjem i zatamnjenjem)

KUT SNIMANJA - ugao snimanja ili **rakurs**

- točka gledišta kamere u filmu u odnosu na snimane objekte
- vrste:
  - o donji rakurs - kamera ispod snimanih objekata
  - o visina očiju (razina pogleda) - uobičajen kut, oponaša ono što bi gledatelj vidio da je tamo
  - o gornji rakurs - kamera snima prizor odozgora
  - o žablja perspektiva - ekstremni donji rakurs, kamera gotovo ispod objekata
  - o ptičja perspektiva - ekstremni gornji rakurs, kamera gotovo iznad objekata

KADAR - izlagački dio filma u kojem se s kontinuirane točke gledišta prati prizor, omeđen je montažom

- dijeli se po nekoliko kriterija:
  - o dugi i kratki
  - o statički i dinamički
  - o objektivni (kako bi vidio prosječan promatrač), subjektivni (kako bi vidio lik) i autorski (neobično viđenje nemoguće liku ili običnom promatraču)

SCENA - cjelovito, prostorno-vremenski kontinuirano zbivanje koje se obično odvija na jednom mjestu, sastoji se od više kadrova

SEKVENCA - narativno zaokružen dio filma (glavni segmenti fabule), najčešće se sastoji od više scena

PLANOVI - udaljenost kamere, tj. točke promatranja od središta prizora u danom trenutku, uglavnom je mjera veličina čovjeka

- **detalj** - prikazan mali dio neke cjeline (ljudsko oko, članak u novinama) ili neki manji predmet iz velike blizine (nož, pepeljara...)
- **krupni plan (gro-plan)** - najčešća mjera je lice čovjeka, a može i predmeti čija veličina odgovara krupnom planu čovjeka
- **bliski plan** - poprsje čovjeka
- **srednji plan** - otprilike cijeli čovjek, ako samo do koljena onda tzv. **«američki plan»**
- **polutotal** - cjelina veća od čovjeka, ali takva da se vidi samo dio, a ne cijelo okruženje, npr. dio trga gdje likovi šecu
- **total** - plan koji obuhvaća ambijentalnu cjelinu, npr. cijeli trg, planinu, kuću, nebo....

FILMSKI ŽANR - one podvrste igranih filmova koje imaju u nekom razdoblju ustaljene karakteristike i sličnosti

- najčešće sličnosti pronalaze se u okviru tematike i načina prikazivanja
- najčešći žanrovi:

1. KOMEDIJA

- Neke podvrste:
  - o **slapstick** - nijemi film, gegovi, akcija, jurnjava...
  - o **screwball-komedija** - 30-ih je popularna- frenetični ritam, brbljanje, tema «rat spolova» uglavnom u višoj klasi
  - o **sofisticirane komedije** - Preston Sturges
  - o **travestije i burleske** - snima B. Wilder, filmovi u kojima glumi J. Lewis i D. Martin
  - o **crna komedija** (ili tragikomedija) - npr. «Život je lijep»
  - o **«komedije na talijanski način»** - npr. «Brak na talijanski način», «Ružni, prljavi, zli»
  - o **romantične komedije** - naziv za filmove s ljubavnom tematikom, situacijama zabune, vedrog i veselog tona (nisu baš smiješne) - npr. «Zgodna žena», «Odbjegla nevjesta», «Romansa u Siettleu»...
  - o **parodije** - provokativne, satira društva
- Poznatiji autori: C. Chaplin, Buster Keaton, Stan Laurel i Oliver Hardi, braća Marx, B. Edwards, engleska skupina komičara Monty Python, Mel Brooks, Woody Allen, Pedro Almodovar, braća Farrelly, Mike Myers...

2. PUSTOLOVNI FILM

- avanturistički, komercijalnost
- Česti glumci: Schwarzenegger, Stallone, H. Ford, C. Bronson, C. Norris, H. Bogart, B. Lancaster, Roger Moore, S. Connery, C. Eastwood, Jean-Paul Belmondo, Mel Gibson...
- Poznatiji autori: John Huston, Steven Spielberg, George Lucas, James Cameron...
- poznatiji filmski pustolovni serijali: Tarzan, James Bond (21 nastavak), Rambo, Indiana Jones...
- film katastrofe - npr. «Pakleni toranj», «Vulkan», «Titanik»...
- «fantastične» pustolovine, npr. «Gospodar prstenova»

3. MELODRAMA

- žanr preuzet iz teatra, najčešća tema: stradanje zaljubljenih
- najpoznatiji redatelji melodrama: David W. Griffith, Vincente Minelli, Douglas Sirk, David Lean, Rainer Werner Fassbinder, Pedro Almodovar, S. Coppola...
- česti glumci u melodramama: J. Crawford, G. Garbo, D. Day, R. Hudson...
- poznate melodrame: «Jedan muškarac i jedna žena», «Ljubavna priča», «Titanik» je melodrama s elementima filma katastrofe

4. VESTERN - engl. western - zapadni

- najopćenitije, svaki film akcionoga, pustolovnoga ili ratnog karaktera čija se radnja zbiva na zapadu SAD-a, uglavnom od kraja 18. do kraja 19. st
- u užem smislu film koji prikazuje razdoblje masovne kolonizacije omogućene zakonom o dobivanju zemlje, od 1865. do kraja stoljeća
- u više se filmova pojavljuju likovi koji stvarno postojali, ali njihov život pretvoren u mit: **Buffalo Bill, Wild Billy Hickock, Wyatt Earp, Doc Holliday, Billy the Kid...**

- do kraja tridesetih se često filmovi nazivaju **«horse-operama»** (dominantne scene jurnjave konjima)
- od početka 40-ih, tzv. **«super-western»**, kada nastaju klasici toga žanra
- početak označava film **J. Forda «Poštanska kočija»**
- ostali klasici: «Moja draga Klementina» i «Tragači» (J. Ford), «Crvena rijeka» i «Rio Bravo» (H. Hawks), «Zakon Divljeg zapada» (W. Wyler), «Točno u podne» (F. Zinnemann) i «Zapadna unija» i «Ranč prokletih» (F. Lang)
- najpoznatiji glumci: Gary Cooper, John Wayne, James Stewart, Henry Fonda...
- u 50-ima i 60-ima najznačajniji je western **«Divlja horda» Sama Peckinpaha**
- «antivestern» - totalno ironijsko odmicanje od žanra
- kasnije se snimaju sve rijeđe (izuzetak **«Nepomirljivi»** C. Eastwooda i **«Ples s vukovima»** C. Costnera)
- Talijanski western - «Spaghetti western» - više ističu teške uvjete života (realističniji pristup), ali se režija više ističe autorskim potezima
- najznačajniji redatelj - **Sergio Leone** («Za šaku dolara», «Za dolar više»)

5. MUZIČKI FILM

- film u kojem glazba ima vrlo istaknutu ulogu
- u prošlosti najčešće naziv **musical**
- najznačajniji skladatelji: Irving Berlin, Cole Porter, George Gerswin
- najpoznatiji glumci i plesači: Fred Astaire i Ginger Rogers, Judy Garland («Čarobnjak iu Oza»), Gene Kelly, Frank Sinatra, Julie Andrews, Barbra Streisand
- najznačajniji redatelj: **Vincente Minelli** - «Amerikanac u Parizu», «Diži zavjesu», «Gigi»...
- poznati musicli: «Uvijek je lijepo vrijeme», «U grad», «Pjevajmo na kiši», «Priča sa zapadne strane», «Moje pjesme, moji snovi», «Kabare»
- muzički filmovi vezani za moderniji tip glazbe (Rock, blues, pop, jazz...): «Sav taj jazz», «Kosa» (Miloš Forman), «Groznica subotnje večeri» i «Briljantin» (glumi J. Travolta), «Blues brothers», «Flashdance»...
- noviji: «Evita», «Moulin Rouge», «Chicago», «Fantom u operi»
- najpoznatiji hrvatski muzički film «Tko pjeva zlo ne misli» (Krešo Golik)

6. FILM STRAVE (HOROR)

- poznati likovi: Drakula, Frankenstein, dr. Jekyll/Mr. Hyde, Golem, King Kong, Freddy Kruger, Jason...
- procvati za vrijeme njemačkog ekspresionizma (nijemi film) i u SAD 20-ih i 30-ih
- Poznatija ostvarenja:
  - o «Psiho» A. Hitchcocka (kult scena ubojstva pod tušem) te «Ptice»
  - o «Carrie» de Palme
  - o «Isijavanje» - Kubrick
  - o Carpenterov serijal «Noć vještica»
  - o serijal «Petak 13.»
  - o W. Craven - «Strah u ulici Brijestova» i trilogija «Vrisak»

7. ZNANSTVENOFANTASTIČKI FILM (SF)

- prvo istaknuto djelo: «Putovanje na Mjesec» **Georgea Meliesa** 1902.
- Fritz Lang «Metropolis» - ekspresionizam
- poznatija ostvarenja: «Ratovi zvijezda» (G. Lucas), «Bliski susreti treće vrste», «E. T.», «Rat svjetova» (S. Spielberg), serijal o

«Alienu - osmom putniku» (režirali R. Scott i J. Cameron), «2001.: Odiseja u svemiru» (S. Kubrick), serijal «Pobješnjeli Max» (G. Miller), «Peti element» (L. Besson)

Kriminalistički film: dijeli se na detektivski i thriller i gangsterski

- **DETEKTIVSKI FILM** - temelj: zagonetka i njeno razrješenje
- česte ekranizacije filmova po djelima A. Christie (detektiv H. Poirot ili Miss Marple), A. Conana Doylea (Sherlock Holmes)
- brojna djela graniče s akcijskim ili pustolovnim filmom
- i tipični glumci npr. H. Bogard (Sam Spade u «Malteškom sokolu» J. Hustona), J. Gabin, J. Nickolson...

8. THRILLER (TRILER) - temelj: napetost i neizvjesnost

- gledatelj često zna više od likova (npr. tko je ubojica, gdje je i zašto ga proganja) što pojačava napetost i bojazan za sudbinu likova kod publike
- najpoznatiji autori: F. Lang i, osobito, **Alfred Hitchcock**
- kasnije još i podvrste: psihološki triler, špijunski triler, politički triler...

9. GANGSTERSKI FILM

- o organiziranom kriminalu
- česti likovi - stvarni kriminalci i mafijaši, npr. Al Capone («Lice s ožiljkom»)
- najčešće o talijanskom mafiji
- poznata ostvarenja: trilogija «Kum» (F. F. Coppola), «Čast Prizzijevih» (J. Huston), «Dobri momci» (M. Scorsese), «Carlitov način» (De Palma)...

10. RATNI FILM

- neki su izrazito antimilitaristički raspoloženi (prikazuju nepotrebnost i stravičnost rata)
- poznatiji filmovi: «Na zapadu ništa novo» (L. Milestone), «Velika iluzija» (J. Reoir), «Lovac na jelene» (M. Cimino), «Apokalipsa danas» (F. F. Coppola), «Platoon - vod smrti» (O. Stone), «Most na rijeci Kwai» (D. Lean), «Spašavanje vojnika Ryna» (S. Spielberg), «Zelene beretke», «Dvanaestorica žigosanih», «Tanka crvena linija»...

NAJPOZNATIJI STILOVI I POKRETI ZVUČNOG IGRANOG FILMA

NADREALIZAM - nastao u Francuskoj 20-ih god. 20. st.

- proizlazi iz književnog nadrealizma (A. Breton) i preuzima njihovu poetiku
- naslanjaju se na Freudovu psihoanalizu, osobito njegovo tumačenje snove, unose u filmove iracionalno i podsvjesno, miješaju stvarno i fantastično stvarajući novu realnost koja je iznao ove svakodnevne - «Nadrealnost»
- najpoznatiji redatelj je Španjolac **Louis Bunuel** i njegovi filmovi, osobito kult-film «Andaluzijski pas» (suradnja s Dalijem)
- elementi nadrealizma pojavljuju se i kod nekih kasnijih, poznatih autora npr. Ingmara Bergmana («Krici i šaputanja»), F. Fellinija, Romana Polanskog...

POETSKI REALIZAM - pokret u Francuskoj u drugoj polovici 30-ih godina

- usmjerenost prema suvremenoj tematici i pesimističnom svjetonazoru
- koriste se i elementi nadrealizma
- teme: idealizacija prijestupnika i društvenih marginalaca, neuspjeli pokušaji stvaranja novog života, motiv izdaje bližnjih i nepovjerenja u ljude, nehumanost društvenih običaja

- najpoznatiji glumac: Jean Gabin - mitska figura autsajdera i gubitnika
- ženski likovi uglavnom ovisni o muškarcima tako da ljubavne veze uglavnom završavaju tragično
- važna scenografija koja dočarava pesimističnu atmosferu
- najznačajniji autor - **Jean Renoir**, osobito film «Velika iluzija»

TALIJANSKI NEOREALIZAM - pokret u Italiji nakon 2. svj. rata

- filmovi prikazuju konkretnu stvarnost bez uljepšavanja (često socijalni problemi uzrokovani ratom, siromaštvom i slično), ali i zauzimaju stav prema tim problemima
- likovi su uglavnom «mali ljudi», često djeca kao najveće žrtve, zato često glume neprofesionalni glumci (naturščici)
- radnja je uglavnom spora jer se nastoji prikazati ritam događanja iz stvarnog života, bez spektakularnih događaja i naglih obrata (osim kad je cijali film o jednom takvom događaju)
- najznačajniji autori: **L. Visconti** - «Opsesija», «Zemlja drhti», **R. Rossellini** - «Rim, otvoreni grad», «Paisa», **V. De Sica** - «Čistači cipela», «Kradljivci bicikla», «Čudo u Milanu», «Umberto D»

NEOREALIZAM DUŠE - pokret u Italiji koji se nadovezuje na neorealizam, ali s nekim izmjenama (počinje 50-ih godina)

- prebacuje se težište s uže socijalno-ekonomske problematike na njezin psihološki odraz, raščlambu moralnih i duševnih stanja likova (djelomično zato jer ekonomska kriza u Italiji prošla)
- prelaze i neki neorealistički autori npr. Rossellini i njegovi filmovi u kojima glumi Ingrid Bergman
- glavni autori: **Federico Fellini** («Ulica, «Osam i pol») i **Michelangelo Antonioni**

NOVI VAL - pokret u Francuskoj koji započinje krajem 50-ih

- istaknutija uloga redatelja nego scenarista (važnije kako se prikazuje nego što se prikazuje)
- improvizacije i novosti u radu s glumcima i metodi snimanja
- prvi koji svjesno i istaknuto rabe **filmske citate** (bilo da veličaju ili oponiraju starije filmaše)
- teme: problemi mlade, intelektualne, građanske generacije
- likovi: neurotični mlađi ljudi, skloni ekscesu, neodgovornosti, autodestruktivnosti ili depresiji
- česti motivi «prijestupa i prijestupnika» te «bijega od stvarnosti» i «neprihvatanje društvenih pravila igre» (konvencija)
- miješaju različite žanrove, čak ubacuju elemente dokumentarnog filma, eksperimentiraju s postupcima (nagle promjene planova, neobični kutevi snimanja, istaknuta montaža, snimanje «iz ruke»...)
- najznačajniji autori: Claude Chabrol, **Jean-Luc Godard** («Do posljednjeg daha»), **Francois Truffaut**

FRANCUSKA KINEMATOGRAFIJA

PIONIRI FILMA:

BRAĆA LUMIER I G. MELIES

POETSKI REALIZAM:

RENE CLAIRE - «Pod krovovima Pariza»

JEAN VIGO - «Nula iz vladanja», «Atalanta»

Marcel Carne - «Obala u magli», «Dan se rađa» - scenarist mu često Jacques Prevert

JULIEN DUVIVIER - «Pepe le Moco», «Kraj dana»

JEAN RENOIR (najznačajniji) - «Toni», «Na dnu», «Velika iluzija», «Pravila igre»

NOVI VAL:

CLAUDE CHABROL - «Lijepi Serge», «Rodaci»

JEAN-LUC GODARD - «Do posljednjeg daha», «Ludi Pierrot» - u oba glumi Jean-Paul Belmondo

- citati, miješanje žanrova (osobito igranog s dokumentarnim - snimao na ulicama Pariza skrivenom kamerom), snimanje iz ruke.

FRANCOIS TRUFFAUT - «400 udaraca», «Pucajte na pijanista», «Fahrenheit 451», «Američka noć»

ALAIN RESNAIS - «Hirošima, ljubavi moja»

LUC BESSON - «Veliko plavetnilo» - o ronioncu koji je više vezan za more no za kopno i stvarni svijet

- «Nikita» - o djevojci koja mora postati plaćeni ubojica

- «Leon» - s omiljenim glumcem J. Renoom kao plaćenom ubojici, u njemu debitira N. Portman

- «Peti element» - B. Willis i M. Jovovich

- «Ivana Orleanska», «Taxi»

AMERIČKA KINEMATOGRAFIJA

DAVID GRIFFITH - prvi slavni filmski redatelj

- raskošni povijesni spektakli: «Rađanje jedne nacije» (1915.) i «Netrpeljivost» (1916.)

CHARLIE CHAPLIN - američki glumac, reatelj, scenarist, producent i kompozitor engleskog podrijetla, vrhunac nijemog filma

- «Potjera za zlatom» - često u 10 najvećih filmova svih vremena (čuvena scena jedenja cipele)

- kratkometražne komedije, a 1921. prvi cjelovečernji film «Mališan»

- «Svjetla velegrada»

- 1. zvučni film «Moderna vremena» tek 1936. - (čuvena scena rada na tekućoj vrpci)

- «Veliki diktator» - parodije na Hitlera

ERNST LUBITSCH - njemačko-američki redatelj

- vesele i lepršave komedije, neuobičajena seksualna sloboda za ono doba

- zvučni filmovi: «Nevolje u raj», «Ninočka» (s Gretom Garbo) o staljinističkoj službenici u dekadentnom Parizu, «Trgovina iz ugla», «Biti ili ne Biti», «Nebo može čekati»

HOWARD HAWKS - i u razdoblju nijemog filma, ali uspješniji u zvučnom, okušao se u gotovo svim žanrovima

- glavni motiv: «grubo» muško prijateljstvo, profesionalci u svom poslu koji ne dozvoljavaju da ih ponesu emocije

- 5 filmova iz života avijatičara - najznačajniji «Patrola u zoru»

- «Lice s ožiljkom» jedan od najuspješnijih gangsterskih filmova

- nekoliko uspješnih *screwball*-komedija npr. «Silom dadilja»

- vrlo uspješni filmovi s glumcima H. Bogartom i L. Bacall (tu se i upoznali pa vjenčali) - «Imati i nemati» i «Duboki san»

- vesterni: «Crvena rijeka», «Rio Bravo», «El Dorado»

- komedija «Muškarci više vole plavuše»

- pov. spektakl «Zemlja faraona»

ORSON WELLES - jedan od najznačajnijih redatelja svih vremena, mnogim inovacijama izmjenio filmsku umjetnost

- remek-djelo svjetskog filma (jedan od najvažnijih filmova svih vremena, najčešće na prvom mjestu) «Gradanin Kane» (1941.)

- retrospektivno praćenje kronika života novinskog magnata i milijardera, privatni ljubavni život kao i socijalnopolitičku situaciju u SAD
- film počinje smrću glavnog lika i njegovim posljednjim riječima koje su ostalima neshvatljive - «Rosebud» (ružin pupoljak)
- mnoge stilske inovacije osobito u međudnosu zvuka i slike te prolaska vremena
- ostali filmovi: «Veličanstveni Ambersonovi», «Dama iz Shanghaja», «Machbeth» i «Othelo» (ekranizacije Shakespeareove tragedija)
- kao glumac istaknuo se u «Trećem čovjeku» (C. Reeda) gdje odlično glumi negativca
- dosta snimao u Zagrebu, dugo živio s Ojom Kodar
- smatra se začetnikom filmskog modernizma jer prikazuje teme težnje za vlašću, ulogu medija, otuđenosti, motiv dvojnosti pojavnoga i njegove biti...

BILLY WILDER - austrijsko-židovskog porijekla, ali karijeru ostvaruje u Americi

- vesele, inteligentne, uglavnom crno-bijele komedije: «Major i malena», «Sabrina», «Sedam godina vjernosti» (scena kad se M. Monroe diže suknja) i «Neki to vole vruće» (M. Monroe, T. Curtis i J. Lemmon)
- kod kritike još cijenjeniji po ostalim filmovima: «Dvostruka obmana» (film noir) i «Izgubljeni izlet» (Oscar za najbolji film i režiju), «Bulevar sumraka» (o propalim glumcima iz doba nijemog filma), «Svjedok optužbe» (prva velika sudska drama), «Apartman» (ponovo Oscar za film i režiju)

JOHN FORD - irskog podrijetla

- najpoznatiji redatelj vesterna svih vremena (iako nikad ni za jedan nije dobio Oscara)
- vesterni: «Željezni konj», «Tri loša čovjeka», «Poštanska kočija», «Moja draga Klementina» (o šerifu Wyatt Earpu i revolverašu Doc Hollidayu), «Tri kuma», «Junaci zapada», «Karavana hrabrih», «Rio Grande», «Tragači» (po kritičarima njegov najbolji western), «Jesen Čejena», «Čovjek koji je ubio Liberty Valancea»
- ostali filmovi (za njih bio nagrađivan Oscarima za režiju): «Potkazivač» (o izdajniku irskog oslobodilačkog pokreta), «Plodovi gnjeva» (po Stainbeckovom romanu o gladnim farmerima koji sele na zapad), «Kako je zelena bila moja dolina» (o rudarskoj obitelji u Walesu), «Miran čovjek» (komedija)
- 4 Oscara za režiju - najviše u povijesti te nagrade

JOHN HUSTON - «Malteški sokol» - krim. roman D. Hammeta s H. Bogartom u gl. ulozi (omiljeni glumac - s njim snimio 6 filmova)

- «Blago Sierra Madre», «Džungla na asfaltu» (studija uzroka velegradskog kriminala), «Afrička kraljica» (antagonizam H. Bogarta i K. Hepburn), «Moulin Rouge» (o životu slikara Toulouse-Lautraca), «Moby Dick» (prema obožavanom američkom romanu H. Melvillea) «Čast Prizzijevih», «Mrtvi»

ROBERT ALTMAN - proslavlja se u kasnijoj dobi hitom «M.A.S.H.» , crnohumornom filmu o ratu u Koreji

- drugi važni filmovi: «Kockar i bludnica» (original «McCabe i Mrs. Miller, psihološki western), «Nashville» (analiza svijeta country glazbe), «Kratki rezovi» (po R. Carveru), «Pret-a-porter» (svijet mode), «Kansas City», «Godsforde park»
- umro 2006.

MARTIN SCORSESE - talijanskog porijekla, česti likovi - italoamerikanci - omiljeni glumac Robert de Niro (svojevrstni alter ego redatelja)

- poznat po sporom ritmu u svojim filmovima, radnju i likove prikazuje detaljno, posebno naglašavajući atmosferu i svakodnevnost, životne sitnice tipične za neki milier (mafija, kockari, aristokracija, svijet boksa...)

- Važni filmovi: «Taksist» (De Niro i J. Foster), «New York, New York» (musical), «Razjareni bik» (De Niro - boksač), «Boja novca» (P. Newman dobio Oscara kao profesionalni igrač bilijara), «Dobri momci» (obiteljski i profesionalni život mafijaša), «Doba nevinosti» (D. Day Lewis, W. Ryder, M. Phiffer - visoko newyorško društvo početkom 20. st.), «Bande New Yorka» (Day Lewis, L. Di Caprio i C. Diaz), «Aviator» (o životu H. Hugesu, glumi ga L. Di Caprio)

WOODY ALLEN - redatelj, scenarist i glumac židovskog podrijetla

- tip modernog junaka (kojeg najčešće i sam glumi) - u formi monologa, nervoznim gestama, oklijevajući s tonom ispovijedanja on priopćava svoje životne, najčešće ljubavne poteškoće

- opus mu nezamisliv bez New Yorka koji je često pravi junak njegovih pripovijesti

- Najznačajniji filmovi: «Annie Hall» (1977. - Oscar za najbolji film), «Hannah i njezine sestre», «Manhattan», «Ne daj se i pokušaj još jednom», «Zgrabi lov i bježi», «Radijski dani», «Sve što ste oduvijek željeli znati o sexu a niste se usudili pitati», «Meci nad Broadwayem», «Moćna Afrodita» (spaja suvremenu komediju sa antičkom tragedijom), «Svi kažu volim te» (suvremeni musical), «Melinda - Melinda», «Završni udarac»

- omiljene partnerice u ranijoj fazi su mu D. Keaton i Mia Farrow (s kojom je dugo bio u braku)

MILOŠ FORMAN - češki redatelj koji vrhunce doživljava u Americi

- najvažniji češki filmovi «Ljubavi jedne plavuše» i «Gori, moja gospođice»

- američki opus: «Let iznad kukavičjeg gnijezda» (J. Nicholson u ludnici), «Kosa» (moderni musical o hipi mladeži u New Yorku), «Amadeus» (o Mozartovom životu - 8 Oscara)

STANLEY KUBRICK - «Lolita» - ekranizacija romana V. Nabokova o opsjednutosti starijeg muškarca djevojčicom

- «2001. - Odiseja u svemiru»

- «Spartak», «Full metal jacket», «Dr. Strangelove», «Paklena naranča» (negativistička ideja svijeta budućnosti), «Oči širom zatvorene» (T. Cruise i N. Kidman)

BRIAN DE PALMA - svjetsku slavu uglavnom kod mlađih gledateljs stječe hororom «Carrie» (po romanu S. Kinga sa S. Spacek u glavnoj ulozi)

- «Obučena da ubije» - psihijatar transvestit ubija svoje pacijentice

- nakon stvaralačke krize vraća se 90-ih s novim tematikama - «Carlitov način» (s Al Pacinom), «Zmijske oči» (s N. Cageom)

STEVEN SPIELBERG - židovskog porijekla

- proslavio se prvim nastavkom filmskog hita «Ralje» (u to vrijeme najprofitabilniji film svih vremena)

- «Bliski susreti treće vrste» - o dolasku vanzemaljaca

- izuzetno uspješna trilogija o Indiani Jonesu (glumi Harrison Ford)

- «E. T.» - ogroman uspjeh, dugo vremena najveća zarada u povijesti kinematografija o malom došljaku iz svemira

- «Boja purpura» - više društveno angažiran, govori o problemima crnačkog stanovništva u Americi (glumi W. Goldberg)

- «Carstvo sunca» - antiratna priča o stradanju dječaka u japanskim logorima za vrijeme 2. svj. rata

- «Jurski park» - veoma komercijalno

- «Schidlerova lista» - jedan od Oscarima najnagrađivanijih filmova svih vremena, priča o holokaustu snimljena većinom u dokumentarističkom stilu, crno-bijelom tehnikom

- «Spašavanje vojnika Ryna» - film o 2. svj. ratu, također osvojio mnogo Oscara, glumi T. Hanks

- «Umjetna inteligencija», «Uhvati me ako možeš», «Rat svijetova», «Minhen»

- sve više djeluje kao producent i to vrlo uspješnih filmova (npr. «Gremlini», «Povratak u budućnost»..)

GEORGE LUCAS - jedan od najkomercijalnijih i najobožavanijih autora svih vremena

- tvorac novog svijeta s tisućama obožavatelja u «Ratovima zvijezda»
- kritika više naglašava film «Američki grafiti»u kojem se radi o američkoj mladeži 60-ih godina

JAMES CAMERON - američki redatelj i scenarist kanadskog podrijetla

- jedan od najnagrađivanijih (Oscar) i najkomercijalnijih autora sadašnjice
- proslavlja se filmom «Terminator» (1984.) o robotu koji se vraća u prošlost da bi izmjenio događaje u budućnosti, kasnije režira i nastavak, snima i nastavak «Aliena», kritičari hvale «Bezdan» («Abyss») o istraživanju morskih dubina i pronalaženju nepoznatih bića, vrhunac karijere «Titanik» (glume K. Winslet i L. Di Caprio) gdje spaja povijesni film katastrofe s izmišljenom romantičnom ljubavnom pričom, a sve uz izvrsne specijalne efekte

WES (LEY) CRAVEN - režira uglavnom filmove strave (horore) s kojima stječe sjetsku slavu i smatra se jednim od najuspješnijih redatelja tog žanra (onima koji čak određuju pravila žanra)

- proslavio se «Stravom u ulici Brijestova» gdje uvodi jedan od najpopularnijih horor likova Freddyja Krugera
- važan film i «Čudovišta ih močvare»
- nakon kraćeg zastoja u karijeri (od kraja 80-ih) vraća se na velika vrata krajem devedesetih trilogijom «Vrisak»

TIM BURTON - «Pee Weejeva velika pustolovina», «Batman I», «Batmanov povratak», «Bubimir», «Predbožićna mora», «Edward Škaroruki», «Ed Wood» (o stvarnom redatelju horrora koji je bio potpuni promašaj ,ali je bio jako uporan), «Mars napada», «Planet majmuna», «Sanjiva dolina», «Charlie i tvornica čokolade»

- omiljeni glumac Johnny Depp

J. SCHUMAHER - «Batman zauvijek», «Batman i Robin»

DAVID LYNCH - «Plavi baršun», «Čovjek-slon», «Izgubljena cesta», «Divlji u srcu», «Mullholland Drive», serija «Twin Peaks»

- puno nadrealističkih momenata, teška atmosfera, često pomalo morbidni motivi...

BRAĆA COEN - JOEL (redatelj) I ETHAN (producent) - «Burton Fink», «Arizona Junior», «Fargo» (jedan od najkvalitetnijih filmova snimljenih po stvarnom događaju), «Veliki Lebowski», «Tko je ovdje lud?» (po Odiseji), «Razvedi me - zavedi me»

BLAKE EDWARDS - «Doručak kod Tiffanyja» (po romanu T. Capotea), 5 filmova o inspektoru Clousseau (Peter Sellers) - «Pink Panther», «Pucanj u tami», «Povratak Pink Panthera», «Pink Panther ponovo napada» i «Osveta Pink Panthera», «Viktor/Viktorija» (musical u kojemu glumica glumi muškarca da bi dobila posao)

STEVEN SONDERBERGH - prvi film «Sex, laži i videovrpce», snimljen za 5 tjedana s malenim budžetom dobio Zlatnu palmu u Cannesu

- «Erin Brockovich» - prema stvarnom događaju o američkoj «eko-križarici», za kojeg je J. Roberts dobila Oscara, a i sam Sonderbergh bio nominiran - iste godine (2000.) bio nominiran i za film «Traffic» te za njega i primio Oscara za režiju

OLIVER STONE - «Platoon - vod smrti», «Rođen 4. srpnja», «Rođeni ubojice», «JFK», «Nixon», «The Doors», «Alexandar»
- redatelj koji rado obrađuje biografije slavnih

P. T. ANDERSON - «Teška osmica», «Kralj pornića», «Magnolija»

JONATHAN DEMME - «Kad jaganjci utihnu» (posljednji film koji je dobio 4 «velika» Oscara), «Philadelphija»

JOHN CASSAVETES - djeluje krajem 50-ih u SAD (dok u Francuskoj djeluje Novival), umjetnički uspješni filmovi, različiti od klasične američke komercijalne produkcije

- «Sjenke», «Lica», «Ubojstvo kineskog kladioničara»

- poznata uloga muža koji je postao sotonist u filmu «Rosmaryna beba», R. Polanskog

CLINT EASTWOOD - «Nepomirljivi» (prvi western nagrađen Oscarom za najbolji film), «Ponoć u vrtu dobra i zla», «Mistična rijeka», «Djevojka od milijun dolara» (Oscar za najbolji film, režiju, gl. žensku i sp. mušku ulogu 2005.)

PETER JACKSON - australskog podrijetla, «Nebeska stvorenja» (o dvije djevojčice koje razviju neobičnu povezanost i počinju razmišljati i o ubojstvu), trilogija «Gospodar prstenova» («Prstenova družina», «Dvije kule», «Povratak kralja»), «King Kong»

JIM JARMUSCH - «Čudnije od raja», «Pod udarom zakona» (glumi pjevač Tom Waits), «Mrtav čovjek», «Noć na Zemlji» (omnibus o taxi vozačima i njihovim klijentima u različitim dijelovima svijeta u tijeku jedne noći), «Slomljeno cvijeće», «Kava i cigarete»

- često mu u filmovima glume glazbenici (T. Waits, Iggy Popp, «White Stripes»...)

DAVID CRONENBERG - «Videodrom», «Muha» (hvaljeni horror u kojem se znanstvenik neuspješno eksperimentirajući pretvara u muhu), «Goli ručak»

SPIKE LEE - redatelj afro-američkog podrijetla, često govori o problemima crnačkog stanovništva u Americi, povezan i s suvremenom, urbanom, hip-hop kulturom...

- «Ona to mora imati», «Učini pravu stvar» (o rasnoj napetosti crnačke i talijanske populacije u New Yorku za vrijeme vrelog ljetnog dana)

BARRY LEVISON - «Restoran», «Potpuno prirodan», «Dobro jutro, Vijetname» (s Robinom Williamsom kao brbljavim radio-voditeljem), «Kišni čovjek» (o autistu kojeg glumi D. Hoffman i njegovom bratu T. Cruiseu)

ADRIAN LYNE - «Kobna privlačnost» - triller u kojem Glen Close glumi psihotičnu odbačenu ljubavnicu koja se sveti Michaelu Douglasu i njegovoj obitelji

- «Jacobova ljestvica užasa»

DAVID FINCHER - «Sedam», «Klub boraca», «Igra» - suvremeni filmovi noir

QUENTIN TARANTINO - scenarist i redatelj - «Psi iz rezervoara» («Reservoir dogs») - pljačkaši koji kao imena koriste boje (npr. Mr. Pink, Mr. White...)

- «Pakleni šund» - kult-film o različitim neobičnim ljudima (plaćeni ubojice, dileri, žena narko-bossa, boksač na zalazu karijere i njegova djevojka...) - iako je bio nominiran u mnogo kategorija samo je osvojio Oscara za scenarij (Tarantino i Avary)

- ostali filmovi: posljednja priča u omnibusu «Četiri sobe», «Jackie Brown» (s već zaboravljenom crnačkom akcijskom zvijezdom Pam Grier), «Kill Bill: Vol. 1» i «Kill Bill: Vol. 2» (sa svojom omiljenom glumicom Umom Thurman)
- često piše scenarije i za druge redatelje (npr. Rodriguesa ili za «Pravu romansu»), pojavljuje se kao glumac u svojim i tuđim filmovima (npr. u «Od sumraka do zore»)

PAUL VERHOVEN - nizozemski redatelj koji je odselio u SAD

- iz nizozemskog je opusa zapažen filmovi «Tursko voće» i «Vojnik Nizozemske/Borba na život i smrt» - već se tu zapaža autorova sklonost temama vezanima uz sex i nasilje
- akcioni filmovi «Robocop» i «Potpuno prisjećanje» (Schwarzenegger i Stone)
- «Sirove strasti» - Stone i Douglas, «Showgirls» - o plesačicama u Las Vegasu, «Svemirski vojnici»

BRITANSKA KINEMATOGRAFIJA

ALFRED HITCHCOCK - britansko-američki redatelj

- velemajstor trilera, izbjegava srodni detektivski žanr zbog njegove usmjerenosti na sam kraj filma
- proslavlja se nijemim filmom «Stanar» o Jacku Trbosjeku, gdje se prvi put pojavljuje u maloj ulozi (cameo-uloga), što mu je i kasnije bio običaj
- prvi američki film «Rebecca»
- najviše eksperimentira u «Konopcu» - sve snimljeno u 10 kadrova, o bogatim mladićima koji ubijaju prijatelja iz znatiželje
- «Nepoznati iz Nord expressa», «Nazovi M radi umorstva», «Prozor u dvorište» (novinar sa slomljenom nogom gleda u svoje dvorište i zaključivanjem shvaća da je počinjeno umorstvo i tko ga je počinio), «Čovjek koji je suviše znao» (isti film snimio prije u V. B. - **remake**)
- «Vrtoglavica» («Vertigo») - detektiv pati od vrtoglavice i zato ne spriječava samoubojstvo žene koju prati, a u koju se u međuvremenu zaljubio (J. Stewart i K. Novak)
- «Sjever-sjeverozapad» - C. Grant kao bonvivan neoprezno upleten u špijunsku aferu (kult scena napada aviona na polju)
- «Psiho» - snimljen u nezavisnoj produkciji (mali budžet, pa zato crno-bijeli), film strave s ubojicom podvojenom ličnosti (Norman Bates)
- «Ptice» - eksperiment s fantastičnim motivima katastrofe (neobjašnjen napad ptica na stanovnike jednog gradića)
- likovi: običan čovjek u neobičnoj situaciji (omogućuje lakše uživanje gledatelja), hladna plavuša (G. Kelly, D. Day, T. Hadren, K. Novak...)
- iako gotovo redovito proglašavan najuspjelijim autorom svih vremena nikad nije dobio Oscara za režiju

CAROL REED

- «Pali idol» - o odrastanju
- «Treći čovjek» - prema romanu G. Greena, proglašen najuspjelijim britanskim filmom svih vremena, o podzemlju u poslijeratnom Beču

NJEMAČKA KINEMATOGRAFIJA

FRIZ LANG - njemačko-američki redatelj austrijsko-židovskog podrijetla

- ekspresionistički film «Dr. Mabuse kockar» - personifikacija zla
- «Metropolis» - vrlo skupa vizija budućnosti
- remek djelo «M» - priča inspirirana stvarnim događajima o djecubojici, akciona detekcijsko-policijska drama
- pred nadolazećim nacizmom odlazi u AmerikU gdje snima filmove sa socijalnom tematikom od kojih je najuspjeliji «Zakon linča» te špijunski film «Ministarstvo straha»

RAINER WERNER FASSBINDER - uglavnom snima melodrame

- «Brak Marije Braun», «Gorke suze Petre von Kant», «Čežnja Veronike Voss», «Lili Marlen»... Autor homoseksualac, umro u zagonetnim okolnostima (narkomanija)

WIM WENDERS - jedan od najzanačajnijih novijih njemačkih autora, u zadnje vrijeme djeluje u Americi («Hotel od milijun dolara» s M. Gibsonom, «Buena Vista Social Club»)

- proslavlja se ekranizacijom proze Petera Handkea «Strah golmana od jedanaesterca»

- s dva filma dostiže međunarodnu slavu i pobjeđuje u Cannesu:

«Pariz, Texas» - glumi Nastasja Kinski, melodrama o ljubavi te «Nebo nad Berlinom» - nedrealna, poetična, uglavnom crno-bijela fantazija o suvremenom gradu promatranom kroz oči anđela

WARNER HERZOG - suvremeni redatelj (majka Hrvatica)

- «Fatamorgana» (cijenjen od kritike), «Tajna Kaspara Hausera» (istinita priča o mladiću koji tek s 20 godina dolazi u civilizaciju)

RUSKA KINEMATOGRAFIJA

ALEKSANDR DOVŽENKO - «Zvenigora» - jedan od najpoetičnijih nijemih filmova s temom vezanom uz Oktobarsku revoluciju

- «Zemlja» - izabrana u 20 najboljih filmova svih vremena

SERGEJ EJZENŠTEJN - najveći ruski redatelj svih vremena

- veliki inovator na području montaže

- «Oklopnjača Potemkin» - remek-djelo nijemog filma, redovno u najboljim filmovima svih vremena, a često i na prvom mjestu. Poznata scena kolica koja padaju niz odeske stepenice

- još i: «Oktobar», «Aleksandar Nevski», «Ivan Grozni»,

- teme: ruska povijest ili revolucionarna tematika

ANDREJ TARKOVSKI - jedan od najpoznatijih redatelja u 2. polovini 20. st.

- nagrađivan na europskim festivalima (Venecija)

- najvažniji filmovi: «Ivanovo djetinjstvo» i «Zrcalo»

TALIJANSKA KINEMATOGRAFIJA

L. VISCONTI - «Opsesija», «Zemlja drhti» (neorealizam)

- «Smrt u Veneciji» po T. Mannu

R. ROSSELINI - «Rim, otvoreni grad», «Paisa» (neorealizam)

- «Strombolli» (s I. Bergman)

V. DE SICA - 4 kulturna neorealistička filma: «Čistači cipela» siromašni dječaci nakon rata sanjare o tome da kupe bijelog konja, ali na kraju jedan od njih pogiba), «Kradljivci bicikla» (siromah radi s biciklom, ali mu ga ukradu), «Čudo u Milanu» (kult-scena u kojoj jedini izlaz siromasima je da na smetlarskim metlama odlete u nebo), «Umberto D» (kult-scena kad pas počne prositi, a gospodar je na to preponosan)

- osvojio 4 Oscara

FEDERICO FELLINI - najpoznatiji i najnagrađivaniji tal. redatelj (4 Oscara)

- «Ulica» («La strada») - o putujućim cirkusantima, poznata glazba, poznati likovi Gelsomina (F. supruga G. Masina) i Zampano (A. Quinn)

- «Cabirijine noći» - o prostitutki koju svi iskorištavaju

- «Slatki život» («La dolce vita») - novinar M. Mastroianni u potrazi za senzacijama, iz tog filma dolčevita dobila ime

- «Osam i pol» - kod europskih kritičara najcjenjeniji film o živčanom slomu filmskog redatelja

- «Amarcord» - kod američkih kritičara i publike najcjenjeniji film - poluautobiografski o odrastanju u Riminiju 30-ih godina

MICHELANGELO ANTONIONI - naglasak na psihološkoj analizi, osobito ženskih likova i to fenomenu otuđenja, gubljenja identiteta i razaranje osjećajnosti

- Glavni filmovi: «Avantura», «Noć», «Pomračenje», «Crvena pustinja» - u svima pripadnici više srednje klase bez cilja i ikakve orijentacije puni osjećaja tjeskobe i praznine misle da se kroz ljubavni odnos mogu izvući. Ipak u svakom filmu je stanje zbliženosti s drugom osobom sve kraće, a spoznaja o nemoći sve veća

- dugi kadrovi, spori tempo, geometrijska scenografija

- omiljena glumica - M. Vitti

- kasnije odlazi u Vel. Britaniju i režira uglavnom politički angažirane filmove

BERNARDO BERTOLUCCI - svjetski se proslavio poč. 70-ih filmovima:

«Strategija pauka» (po djelu H. L. Borgesa) i «Konformist» (po A. Moraviji)

- šira publika smatra kulturnim njegov film «Posljednji tango u Parizu» s M. Brandom, najviše priznanja (9 Oscara) dobiva njegov film «Posljednji kineski car»

PIER PAOLO PASOLINI - redatelj novije generacije

- «Mama Roma» - o prostitutki koja teži da postane pripadnica srednje klase

- «Evangelje po Mateju», «Kralj Edip» - obrada pov. predložaka

ŠPANJOLSKA KINEMATOGRAFIJA

- **LOUIS BUNUEL** - djeluje i u Francuskoj i u Meksiku

- otac filmskog nadrealizma - «Andaluzijski pas» (suradnja sa S. Daliem), «Zlatno doba», «Diskretan šarm buržoazije», «Taj mračni predmet želje» (isti lik glume dvije posve različite glumice), «Ljepotica dana» (C. Deneuve vidimo i kao udanu ženu iz više klase i kao prostitutku, a nema odgovora vodili ona dvostruki život, možda samo mašta, možda je riječ o 2 osobe) ...

PEDRO ALMODOVAR - najznačajniji suvremeni španjolski redatelj

- frenetične i crne komedije, ali uvijek sa skrivenom humanom crtom te melodrame

- spaja tradicijske nacionalne elemente (npr. korida, naglašena katolička orijentacija) sa tekovinama suvremenog društva (utjecaj medija, fasciniranost nasiljem, potrošačka orijentacija, homoseksualizam, transvestizam, sado-mazohizam, AIDS...)

- najvažniji filmovi: «Žene na rubu živčanog sloma» (djelo s kojim se proslavio i dobio europsku filmsku nagradu Felix), «Priveži me!», «Matador», «Visoke pete», «Kika», «Sve o mojoj majci» (Oscar za najbolji strani film), «Pričaj s njom», «Loš odgoj», «Vraćam se»

- glumeći u njegovim filmovima mnogi glumci se proslavili i na svjetskoj razini - omiljeni glumci: Carmen Maura, Victoria Abril, Antonio Banderas, Penelope Cruz

POLJSKA KINEMATOGRAFIJA

ANDRZEJ WAJDA - poznati filmovi «Pepeo i dijamant», «Čovjek od mramora», «Čovjek od željeza», čest prikaz autentičnih događaja u komunističkom društvu (npr. štrajk radnika u Gdanjsku)

K. KIESLOWSKY - «Kratki film o ubijanju», «Kratki film o ljubavi», «Tri boje» - Plavo, Bijelo i Crveno (filmska trilogija)

ROMAN POLANSKI - podrijetlom iz Poljske, kasnije živi i snima u SAD, V. B., Francuskoj...

- «Odvratnost» - film pun nadrealističkih elemenata u kojem glumi C. Deneuve, «Bal vampira» (horror komedija u kojoj jednu od gl. uloga glumi sam Polanski), «Rosmemarina beba» (kultni horror s Miom Farrow u glavnoj ulozi), «Kineska četvrt» (jedan od najboljih detektivskih filmova s J. Nickolsonom u gl. ulozi), «Gorki, gorki mjesec», «Pijanist» (netipično, realistično ostvarenje za kojeg je dobio Oscara za režiju, a A. Brody za gl. mušku ulogu), «Oliver Twist» - prema romanu Charlesa Dickensa

JAPANSKA KINEMATOGRAFIJA

AKIRA KUROSAWA - najznačajniji japanski redatelj svih vremena
- porijeklom iz ugledne samurajske obitelji
- «Rašomon» - 4 različita viđenja istog događaja (nagrada u Veneciji i Oscar - međunarodna slava)
- «Idiot» - po Dostojevskom
- «Sedam samuraja» - remek-djelo
- «Krvavo prijestolje» - tema Machbeta u japanskom okruženju
ostali važni japanski redatelji su: **Mizoguchi i Ozu**

DANSKA KINEMATOGRAFIJA

CARL THEODOR DRAYER - najpoznatiji stariji danski redatelj
- i nijemi i zvučni opus, nijemi film «Stradanje Ivane Orleanske», a zvučni vrhunac «Riječ»

LARS VON TRIER - Danac, pripadao pokretu «Dogma 95», potom djeluje u SAD
- «Lomeći valove», «Ples u tami» (s pjevačicom Bjork u glavnoj ulozi), «Dogville» (N. Kidman)

MAĐARSKA KINEMATOGRAFIJA

MIKLOS JANCZO - najpoznatiji mađarski redatelj
svjetski se proslavio filmom «Golaći» i tu navještava svoju konstantnu preokupaciju analize povijesnih događaja

ŠVEDSKA KINEMATOGRAFIJA

INGMAR BERGMAN - jedan od najvažnijih redatelja 20. st.
- filmovi kao diskusija o etičkim problemima i filozofskim pitanjima
- svjetsku slavu stječe filmom «Sedmi pečat» - srednjovjekovna Švedska u doba križarskih ratova - glavni lik (vitez) igra partiju šaha sa Smrcu, a ulog je njegov život
- «Divlje jagode» - scena u kojoj lik u simboličkom snu nalazi sebe u lijesu (Bergman doslovce prenio svoj san)
- usredotočuje se na alternativna stanja ljudske svijesti: halucinacije - «Lice», animalnu agresivnost - «Djevičanski izvor», shizofreniju - «Kroz tamno ogledalo», krajnju apatiju - «Pričesnici», seksualnu frustraciju - «Tišina», a vrhunac tog opusa je film o glumici koja bez fizičkog razloga odlučuje prestati govoriti - «Persona»
- kasnije snima filmove koji ga malo približavaju široj publici (do tad njime fascinirani samo intelektualci) - «Prizori iz bračnog života», «Krici i šaputanja», «Jesenja sonata», «Fanny i Alexander»
- proslavio neke švedske glumce u svijetu: Bibi Andersen, Liv Ullman, E: Josephson, Max von Sydow
- dobitnik 3 Oscara

BOSANSKO-HERCEGOVAČKA KINEMATOGRAFIJA

EMIR KUSTURICA - vjerojatno najproslavljeniji redatelj s prostora bivše Jugoslavije (podrijetlom iz Sarajeva), često nagrađivan na Canneskom festivalu, promovirao Rome i njihovu kulturu u svojim ostvarenjima, nakon početka rata uglavnom snima u SAD
- «Sjećaš li se Dolly Bell?», «Otac na službenom putu», «Dom za vješanje», «Underground», «Arizona dream»

ADEMIR KENOVIĆ - «Kuduz»

DANIS TANOVIĆ - «Ničija zemlja» - Oscar za najbolji strani film (glume B. Đurić, R. Bitorajac i F. Šovagović)

PJER ŽALICA - «Gori vatra»

JASMILA ŽBANIĆ - «Grbavica» - Cannes '06

HRVATSKA KINEMATOGRAFIJA:

OKTAVIJAN MILETIĆ - najstariji veliki hrvatski redatelj

- filmski pionir, djeluje 30-ih i 40-ih godina
- nagrađivan i na međunarodnim smotrama filma
- prvi hrvatski zvučni film «Lisinski»

ANTE BABAJA - jedan od naših najpoznatijih redatelja koji vrhunac stvaranja ima 60-ih i 70-ih godina

- najpoznatiji filmovi nastaju po poznatim književnim predlošcima: «Carevo novo ruho», «Breza» (po noveli Slavka Kolara), «Mirisi, zlato i tamjan» (po S. Novaku)

BRANKO BAUER - jedan od najpopularnijih hrv. redatelja

- česte teme iz NOB-a i postratnog života u komunizmu
- filmovi: «Sinji galeb» (po romanu Tone Seliškara), «Ne okreći se, sine», «Martin u oblacima», «Tri Ane», «Prekobrojna», «Nikoletina Bursać», «Boško Buha»

NIKOLA TANHOFER - autor remek-djela «H-8», o putnicima u autobusu i njihovim životnim pričama koji završava teškom prometnom nesrećom koju skrivlja i bježi neodgovorni vozač osobnog auta čije registracije počinju s H-8

ZVONIMIR BERKOVIĆ - «Rondo», «Kontesa Dora»

KRSTO PAPIĆ - «Lisice», «Izbavitelj», «Život sa stricem»

KREŠO GOLIK - «Tko pjeva zlo ne misli» - najveći hrvatski muzički film i vjerojatno najpopularniji

- poznati likovi gospona Fulira, tete Mime, malog Perice i ostalih
- ostali filmovi: «Dnevnik malog Perice», «Imam dvije mame i dva tate», «Živjeti od ljubavi», «Ljubica», tv-serija «Gruntovčani»

ZORAN TADIĆ - «Ritam zločina» (po Pavličiću, glume F. Šovagović i I. Vidović), «Treći ključ», «Treća žena» (parafraza «Trećeg čovjeka»)

ANTUN VRDOLJAK - «Kad čuješ zvona», «U gori raste zelen bor», «Glembajevi» (po Krleži, «Karneval, anđeo i prah» (po Marinkoviću), «Duga mračna noć»

ZRINKO OGRESTA - «Isprani», «Crvena prašina», «Tu»

VINKO BREŠAN - «Kako je počeo rat na mom otoku», «Maršal», «Svjedoci»

DALIBOR MATANIĆ - «Blagajnica hoće ići na more», «Fine mrtve djevojke», «Sto minuta slave», «Volim te»

LUKAS NOLA - «Rusko meso», «Nebo-sateliti», «Sami»

BRANKO IVANDA - «Konjanik» (prema Aralici)

ARSEN OSTOJIĆ - «Ta divna splitska noć»

ANTONIO NUIĆ - «Sve džabe»

DUŠAN VUKOTIĆ - jedini Oscar i to za animirani film «Surogat» (1961.)

PETAR KRELJA - najpoznatiji dokumentarist

- FILMSKI FESTIVALI I NAGRADE

Nagrada Američke akademije filmskih umjetnosti i znanosti «Oscar»

nagrada ustanovljena 1929. (na početku samo za glumačka dostignuća)

Najnagrađivaniji filmovi:

«Ben Hur» (1959.) - 11 Oscara

«Titanik» (1998.) - 11

«Zameo ih vjetar» (1939.) - 10

«Priča sa zapadne strane» (1961.) - 10

«Ghandi» - (1982.) - 9

«Posljednji kineski car» - (1987.) - 9

«Engleski pacijent» (1997.) - 9

«Gigi» (1958.) - 8

«Kabare» (1972.) - 8

«Amadeus» (1984.) - 8

Venecijanski filmski festival - popularno zvan Mostra, nagrada «**Zlatni lav**», najstariji filmski festival (1932.), nastao u sklopu međunarodne izložbe suvremene umjetnosti (venecijanski Bienale),

Canneski filmski festival - nagrada «**Zlatna palma**»

Berlinski filmski festival - nagrada «**Zlatni medvjed**»

Zlatni globus

Zlatna malina - za najlošija ostvarenja

Sundance - nezavisni filmovi, osnovao ga je R. Redford

Filmski festival u Puli - naš najstariji i najpoznatiji festival - nagrada «Zlatna arena»

Motovunski filmski festival

FILMSKA GLAZBA

- najpoznatiji autori:

- GEORGE GERSHWIN - jedan od najpopularnijih skladatelja 20. st čija djela često korištena u filmovima, a i sam pisao filmsku glazbu (za musicale, npr. «Amerikanac u Parizu»)

- NINO ROTA - talijanski filmski skladatelj poznat kao skladatelj za redatelja F. Fellinija (osobito uspješna suradnja u «Amarcordu»), zovu ga «Fellinijevim čarobnjakom», Oscar za filmsku glazbu za film «Kum» redatelja F. F. Coppole

- E. MORRICONE - skladatelj tema u spagetti-westernima s kojima stekao svjetsku slavu

- MICHEL LEGRAND - francuski skladatelj velika popularnost muzičkim filmom «Cherbourški kišobrani» radio s novovalovcima, B. Straisend, tema za «Štrumpfove»

- ANTON KARAS - legendarna tema za citru u «Trećem čovjeku» C. Reeda

- DIMITRIJ TIOMKIN - tema za «Točno u podne» F. Zinnemanna

- FRANCIS LAI - tema za «Ljubavnu priču» (glume Alli McGraw i Ryan O'Neill)

- BURT BACHARACH - pjesma «Rain drops...» iz filma «Butch Cassidy i Kid»

